

The Connection Between Shemittah and Hakhel

ימים³, צריך עמל יותר. והמעון אשר הוא יותר בלתי הכרחי, צריך עוד יותר עמל. רק כאשר יעות האדם דרכו ויעדן עצמו במאכלים מותריים, עד כי צריך עמל רב בלב ובשר להשיגם, כמו המעדנות והבשר, והורגל כל כך עד כי ישוב אליו הכרחי. ועל כיוצא בזה אמרו "הריעותי מעשי וקפחתי פרנסתי"⁴. שאם לא היה האדם רדוף אחרי המותרים היה מוצא לחמו בנקל. כן נתן לו השירות ועבדים נאמנים לכל צרכיו, הממוחשים⁵, אשר בעין יראה האור, ובאוזן ישמע וכו' והמה עבדים נאמנים לכל פעלו. אמנם כאשר ישטוף אחרי המותרות יאבד חושיו הטעם והראיה, וכמו שאמרו (שבת קנד, א) (רבא אמר) ברזילי הגלעדי⁶ שטוף⁷ בזמה הוה, (וכל שטוף בזימה, זקנה קופצת עליו עכ"ל). כן ברא לו אשר ירגיש ברע לו ונתן לו ההרגש והתנועה⁸. וכן במושכלות ומדות אשר הם עצמיות צורת

וחפץ תראה באר היטב מה שכתוב בתורה². וקרוב לזה פירש הראב"ע³.

ל, יא— יד כי המצוה הזאת וכו' לא נפלאה היא ולא רחוקה וכו' כי קרוב אליך הדבר מאוד בפירך ובלבבך לעשותו.

הביאור מושכל, כי הבורא יצר כל בחכמתו הבלתי תכלית¹, ועשה מה שמוכרח יותר להיות מצוי יותר²: — האדם כשיוולד בל יוכל להיות אף רגע בלא מזון קל, הוכן לו תיכף חלב אמו מה שדומה לו במזגו ולפי ערך גדולו. וכן האויר אשר בל יכול להיות בלעדו, הוכן לו בלא טורח. והמים אשר הוא צריך — לא הכרחי כל כך כמו האויר — מצוי לו, אך צריך קצת עמל להשיגו. והלחם אשר יותר יכול להתקיים בלעדו עד שלושת

ד, וכל ראשי החשבון הלימודיות כולם, וההפכים אשר המשולש אינו מרובע. וכיוצא בזה ימצא האדם בצורת נפשו חקוק בלא לימוד. וכן השכל האלקי להשיג ולידע שיש בורא ומציא לנמצאים, הנהו חקוק בשכל הישר הפשוט בלתי מעוות כי יש בורא יחיד. כמו שאם יכנס אדם לבית ויראה כי הכל מוכן בו על מכונו, ונר דולק בו באשון לילה לעת הצורך, ומזון מוכן בו לעת הצורך.

האדם¹⁰, נתן לו ההכרחי בהיות האדם הולך משרים ולא יעקם אורחותיו, וזה במדות נתן ההרגש בנפש והעדינות בצורתה אשר בצורת הנפש נחקק אהבת המישרים, כמו הרחקת העול לוולתו. ומהם החמס והגול ועריות אשת איש וכיוצא בזה, ובכלל: כל מה דסני לך — לחברך לא תעביד¹¹. וכאשר יוסר מהאדם כל תאוה מעורת שכלו והרגשתו¹², אז ימצא חקוק בה הרחקת העול ואהבת הטוב והמועיל. ולכן כאשר ימות האדם, וישאר הנפש בלא כח תאוה וההכרח, אשר המה בעוכרי זוהר הנפש לבל יביט מישור, אז הנפש בעצמה מרגשת העול והחמס הלא-צודק אשר עשה. וכמו שאנו רואים אשר לאחר עשות העול ימלא חרטה¹³ — וכמו שאמרו: רשעים מלאים חרטה¹⁴ — כי כאשר יעבור הערב¹⁵, נפשו תוהא, רק שתמיד מיתוסף עליו יצר הרע להלוך נגד חוקי הצדק והרגשת האמת בלבבו. אולם כאשר מת, אז נפלו ממנו עבותות התאוה ורואה וצועק חמס על עשייתו העול. וזה שאמרו (תענית יא, א): נשמתו של אדם היא מעידה עליו (עכ"ל) — ליום הדין, שהיא עצמה מרגשת העול והעושק שעשה הרכבת מזגו הנקרא בחייו "אדם".

וגם במושכלות¹⁶ נתן לו מושכל ראשון¹⁷, וזה בשכל האנושי. כי חקוק בלבבו אשר הכל יותר גדול מהחלק, כן המספרים אשר ב' פעמים ב' הוא

נצבים-וילך תשע"ד

מקץ שבע שנים וגו' תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם הקהל את העם וגו'. הענין מה שהי' המלך קורא את התורה לאחר שנת השמיטה, דלכאורה הי' יותר נכון בתחילת שנת השמיטה שהי' להם פנאי כל השנה ללמוד. אך הענין הוא, דהנה יש להבין עיקר ענין הקריאה שהי' המלך קורא למה, דמה חידש להם המלך בקריאתו התורה, הלא תורה שבכתב כתובה לכל. אך הענין דהנה ברמב"ם ז"ל (פ"ג מהל' מלכים ה"ו) שמלך לבו הוא לב כל קהל ישראל, ע"כ. וזאת היתה הכוונה בקריאת התורה ע"י המלך, מחמת שלבו לב כל קהל ישראל יכנסו דבריו בלב כל העם בעומק לבם. וזוהי כוונת ירבעם שעשה עגלים ולא הניחם לבוא לירושלים, היינו שהי' חושש שאם יבואו לירושלים וישמעו הקריאה מרחבעם יכירו וידעו כי לו המלוכה כאשר דבריו יחדרו לתוך לבות בני"י:

ולפי"ז יובן איחור הקריאה, שלזה צריכין מקודם הכנה רבה להכין מקום בלבם לקבל הדברים, ולזה היתה הקריאה לאחר שנת השמיטה, כי ענין שמיטה פירשו המפרשים שיהיו פנויים ממלאכתם ומעבודת האדמה להסתכל בתוך עצמם, וזאת היתה להם הכנה שיכנסו ויפעלו הדברים בעומק לבם:

לא, י מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה.

שנה ראשונה לשמיטה. ומציין על השמיטה, כי בשנת השמיטה היו פנויים מטרדת המלאכה בשדה, כן מן טרדת המסחר שנשמט כל משה ידו, והיו פנויים לעבודת השי"ת כל העם כקטן כגדול, והיו דברי תורה הנשמעים להם נכנסים לאזנם בעומק ההבנה. ועוד כי כל התורה היא נסיונות להבדיל מן החמדה והתאוה והקנאה אשר החומר יכביד על הנפש. ולכן אחרי שחרישה וקצירה נאסר להם שנה תמימה, הלא בכליון עינים יביטו על זמן ההיתר לצאת איש איש אל כרמו ואל שדהו — אז מצוה להם להיקהל ולשמוע דבר ה' בירושלים בעזרה, למען ידעון דרך ה' בעשותם מלאכת שדה וכרם, ובהטבעם במצולות החמדות החומריות, להמתין עוד מעט לשמוע דבר ה', והבן. ולכן פרט הגרים, שאעפ"י שאין להם שדה וכרם, הם חייבים להקהל ככל ישראל. ובגר צדק הכתוב מדבר.

שנת השמיטה בחג הסוכות. א"ל עוד טעם למצות הקהל בסוף שנת השמיטה. כשרצה הקב"ה לנטוע יראת שמים בלבות בני"י (בפרט בבנינו „אשר לא ידעו“), בחר לזה „שעת הכושר“ (כמו לספר ביצ"מ דוקא בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך, המעידים על הנסים והנפלאות, שעשה ה' לאבותינו בצאתנו ממצרים), היינו סוף שנת השמיטה, כשעם

ישראל הוביר את כל ארצו שנה שלימה ואכל... מברכת ה' בשנה הששית, וכנא' „וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים“ (ויקרא כ"ה). ולא עוד אלא שנשארה בידו תבואה לשנה השמינית (עד בא תבואתה) ולזרוע את שדותיו, ולמראה הנס הגדול הזה ומילוי ההבטחה, האמורה בתורה, קל ביותר לקרא באזני העם את התורה הזאת „למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה'... ובניהם אשר לא ידעו (את הנסים) ישמעו ולמדו ליראה את ה' כל הימים“.